

Федорчак В.В.

Національний університет цивільного захисту України

УПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ КОНТРАКТУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИНИКНЕННЯ НС

У статті здійснено аналіз наукових засад щодо переваг застосування контракування в системі державного управління ризиками виникнення НС. Визначено, що перспективним видом контракування у цій системі є аутсорсинг. Зважаючи на загальний концепт науки державне управління, вважаємо, що аутсорсинг являє собою дієвий організаційно-економічний державно-управлінський інструментарій у сфері ризиків виникнення надзвичайних ситуацій. Серед переваг застосування аутсорсингу запропоновано виокремлювати такі: перерозподіл ризику, використання позабюджетних фондів, перенесення економічної відповідальності тощо.

Ключові слова: державне управління, організаційно-економічні інструменти, контракування, аутсорсинг, механізм, підсистеми, ризик, НС.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективного державного управління системою щодо зниження ризиків і пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій у цілому необхідно виділити в ній низку підсистем – керуючу та керовану [1; 2], які взаємодіють одна з одною в межах застосування правового, організаційного й економічного інструментарію. Він має забезпечити оптимальне співвідношення між рівнем життя і рівнем ризику в регіоні (концепція прийнятності ризику). Зважаючи на інтеграційну роль організаційно-економічних засобів і обмеженість у матеріально-фінансових ресурсах, вважаємо, що реалізація вищевказаних завдань можлива за допомогою застосування, зокрема контракування (аутсорсингу).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблем державного управління в контексті забезпечення системи безпеки (держави, суспільства й особистості) в умовах виникнення НС присвячені наукові роботи С. Андрєєва, В. Андропова, А. Білоусова, С. Домбровської, М. Кулєшова, А. Коссе, С. Майстра, А. Максимова, Н. Малишевої, О. Мельниченко, Д. Полковниченка, С. Пономаренка, Р. Приходько, А. Роміна, В. Садкового, О. Соболя та ін. [1–4].

Не применшуючи наукових надбань цих науковців, відзначимо, що існує потреба в комплексному дослідженні практик упровадження механізму контракування в системі державного управління ризиками виникнення НС, що й становить мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, для забезпечення ефективного державного управління у сфері ризиків виникнення НС необхідна дієва взаємодія між його підсистемами – керуючою та керованою. Перша підсистема становить сукупність органів публічного управління, які за допомогою низки методів і засобів впливають (через заходи) на об'єкт державного управління, представлений сферою цивільної безпеки [3; 4].

У продовження конкретизуємо, що до керуючої підсистеми державного управління у сфері ризиків виникнення НС, яка реалізує функції «цивільної безпеки», варто віднести такі:

- органи державного та регіонального управління (загальної та спеціальної компетенції);
- кадровий складник (персонал);
- інформаційно-управлінський складник, представлений системою зв'язків між підсистемами, джерелами інформації тощо;
- низка організаційно-економічних інструментів державного управління ризиками виникнення НС;
- засоби, технології та інший допоміжний управлінський інструментарій, необхідний для оперативного та дієвого управління ризиками виникнення НС.

Варто відзначити, що організаційно-економічні інструменти державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій охоплюють таке:

- 1) систему моніторингу довкілля;
- 2) прогнозування надзвичайних ситуацій тощо [1; 4].

Разом із тим, у загальній концепції системи заходів протидії та попередження НС пріоритет має надаватися комплексу заходів, спрямованих на визначення, зниження ризику виникнення НС і пом'якшення їх майбутніх наслідків. За сучасних умов матеріально-фінансових обмежень і трансформації системи державного управління цей комплекс заходів має бути заснований на інтегрованому управлінні ризиками НС, яке неможливо без застосування контракування – аутсорсингу.

Термін «аутсорсинг» є досить широко вживаним, зокрема в сучасному науковому середовищі та діловому співтоваристві. Аутсорсинг (англ. Outsourcing – out – «поза» + source – «джерело») передбачає надання деяких послуг сторонньою організацією (компанією), що спеціалізується на цій сфері діяльності. Власне кажучи, аутсорсинг – вельми ефективна бізнес-стратегія, коли фірмі (організації, відомству тощо) за договором дозволяється надання різного роду послуг (юридичні, консультативні, фінансово-економічні тощо), причому для неї цей вид діяльності є пріоритетним або єдиним [5].

У науковій літературі наводиться кілька десятків визначень цього поняття, які відрізняються певною мірою [3; 4]. Разом із тим, суть аутсорсингу полягає в делегуванні повноважень непрофільним організаціям, але перспективним з позиції забезпечення розвитку певних сфер. Тобто ці функції сторонніми організаціями можуть виконуватися якісніше, оперативніше й ефективніше. Сенс аутсорсингу зводиться до зосередження всіх ресурсів на тому виді діяльності, який є основним для компанії, і передача інших (допоміжних) функцій надійному і професійному партнеру. «Передоручати іншим те, що вони зроблять простіше і дешевше», – стверджує відомий фахівець з маркетингу Ф. Котлер, цитуючи при цьому лауреата Нобелівської премії в галузі економіки Р. Коуза, який слушно наполягає, що ефективність організації знижується, коли вартість внутрішньої транзакції дорівнює вартості зовнішньої [4; 5].

Науковці виділяють такі види аутсорсингу:

- бізнес-процесів (делегування неосновних функцій);
- виробничий (передачу частини виробничого ланцюжка);
- географічний (перенесення частини бізнесу на тривалий термін у країни з низькими витратами на виробництво) [там само].

На думку фахівців The Outsourcing Institute (США), аутсорсинг бізнес-процесів – це ефективний вид оптимізації діяльності підприємств, осо-

бливо в сфері фінансів та бухгалтерського обліку, який швидко розвивається. Автори публікацій в журналі Fortune стверджують, що як мінімум 90% сучасних підприємств використовують аутсорсинг хоча б для одного бізнес-процесу. Так, Toyota, Honda, Chrysler делегують стороннім підприємцям реалізацію близько 70% бізнес-процесів. Компанія American Data Processing розраховує з аутсорсингу зарплату більш ніж для 30 млн осіб, оборот компанії перевищує \$ 7 млрд [5].

Варто відзначити, що аутсорсингом можна назвати використання будь-яких послуг, що надаються сторонньою компанією. Він передбачає передачу на тривалий термін якоїсь (якихось) функції (-ій). При цьому між замовником і постачальником аутсорсингових послуг обов'язково має досягатися консенсус та відбуватися збалансована взаємодія. За найоптимістичнішого сценарію постачальник послуг фактично стає функціональним підрозділом замовника, але залишається при цьому юридично, фінансово й організаційно незалежним.

На підставі вищевикладеного можемо зазначити, що аутсорсинг – поняття, що акумулює в собі багато значень і може стосуватися всіх сфер життєдіяльності. Існує цілий спектр можливих способів і методів, що дозволяють обрати зовнішні шляхи вирішення внутрішніх проблем з придбання необхідних товарів (послуг) – від спільного використання ресурсів у межах кооперації до відмови від власного бізнес-процесу і придбання послуг з реалізації його в інших організаціях.

Державний замовник, зокрема ДСНС України або його територіальні підрозділи, мають право самостійно визначати ступінь і глибину передачі функцій і власності, формуючи цілий спектр контрактних відносин.

Говорячи про переваги використання аутсорсингу на різних рівнях державного управління системою безпеки, зокрема цивільною, можна відзначити таке:

- а) на стратегічному рівні аутсорсинг дозволяє сфокусувати увагу на основному виді діяльності, а також зменшити необхідність залучення значних інвестицій у додаткові фонди, гнучко реагувати на структурні трансформації в державі та зміни ринку (кризи, дефолти, реорганізації, реструктуризації, злиття, поглинання тощо);
- б) тактичні переваги аутсорсингу передбачають відсутність необхідності в розширенні штату організації, скорочення накладних витрат,

пов'язаних із передачею функцій (стабільність вартості робочої сили, ґрунтовне навчання співробітників на довготривалій основі, інформаційну підтримку тощо), а також гарантії професійної та персональної відповідальності аутсорсингової компанії.

Незважаючи на всі переваги аутсорсингу, під час реалізації цієї моделі державного управління діяльністю є певні ризики. До їх числа можна зарахувати такі: витік конфіденційної інформації, нечітке визначення цілей і завдань, різне їх розуміння замовником і виконавцем, неякісний сервіс, недостатня кількість ресурсів, необхідних для реалізації делегованих функцій тощо (табл. 1).

Забезпечити зниження вказаних ризиків може правильно укладений контракт і угода про рівень обслуговування, в якій детально мають бути прописані види послуг, умови і час їх виконання й оплати, а також розмір та вид штрафних санкцій.

Підсумовуючи, зазначимо, що ідея аутсорсингу все більше знаходить підтримки в керівництва центральних органів виконавчої влади. У такому консервативному відомстві, як Міноборони України, в останні роки збільшилася кількість розміщення замовлень на виконання обслуговуючих і забезпечуючих функцій сторонніми організаці-

ями на основі аутсорсингу (наприклад, організація харчування військовослужбовців, заправка літаків на аеродромах спільного базування, зберігання запасів матеріальних засобів і їх доставка тощо). При цьому ефективність аутсорсингу підтверджена не тільки теоретичними дослідженнями, але і практичним досвідом, отриманим під час реалізації військово-промислових проектів і програм.

Висновки. Отже, систему забезпечення цивільної безпеки варто розглядати в частині попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій. На наш погляд, напрями забезпечення такої системи пов'язані з модернізацією методичного інструментарію реалізації організаційно-економічних механізмів державного управління процесами розвитку і функціонування системи попередження і ліквідації НС на національному та регіональному рівнях. У цьому контексті розглянуто окремі питання переорієнтування організаційно-економічних інструментів державного управління ризиками виникнення НС на об'єктовому рівні. Усе це є актуальним і перспективним з точки зору проведення подальших наукових розвідок щодо провадження в Україні такого організаційно-економічного інструменту забезпечення цивільної безпеки, як контрактування, тобто аутсорсингу.

Таблиця 1

Переваги та ризики передачі окремих функцій організації із допомогою аутсорсингу

№ з/п	Переваги	Ризики
1	Концентрація на основних видах діяльності	Порушення принципів конфіденційності та безпеки
2	Підвищення якості обслуговування	Неякісний сервіс
3	Економія на робочій силі, технічному персоналі та навчанні	Невиконання умов договору
4	Зниження ціни послуги, що замовляється, за рахунок використання механізму конкурсу (торгів)	Відсутність необхідної конкуренції на ринку послуг
5	Можливість використання найкращого досвіду	Недостатня кваліфікація постачальника послуг
6	Вивільнення внутрішніх ресурсів для реалізації інших процесів	Погане управління з боку постачальника послуг
7	Розподіл ризиків	Нечітке визначення мети та завдань з боку замовника
8	Залучення професіоналів	Невдалий вибір постачальника
9	Гарантування професійної та персональної відповідальності	Ризик зміни вартості послуг, що надаються (через зміну стану ринку, обсягів послуг, що замовлені тощо)
10	Відсутність необхідності в розширенні штату	Неможливість оперативно змінити вимоги до послуг, що надаються, після укладання угоди
11	Скорочення інфраструктури та витрат на її утримання	Банкрутство
12	Структура витрат трансформується з перемінної у фіксовану	Ризик зміни власника в організації – виконавця послуг

Джерело: складено на підставі [3; 4; 5]

Список літератури:

1. Антонов В.О. Об'єкти національної безпеки та їх особливості. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 59. С. 65–71.
2. Бойко-Бойчук О.В. Механізми державного управління: узагальнена модель. URL: concept.at.ua/load/0-0-0-34-20.
3. Домбровська С.М., Коврегін В.В., Помаза-Пономаренко А.Л., Колєнов О.М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем. Харків: НУЦЗУ, 2017. 244 с.
4. Майстро С.В. Особливості інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в різних країнах. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: «Державне управління». 2017. Вип. 2 (7). С. 407–415.
5. Business Process Outsourcing / The Outsourcing Institute. URL: <http://outsourcing.com/category/bpo/business-process-outsourcing/>.

ВНЕДРЕНИЕ МЕХАНИЗМА КОНТРАКТИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ЧС

В статье проведен анализ научных основ преимущества применения контрактирования в системе государственного управления рисками возникновения ЧС. Определено, что перспективным видом контрактирования в этой системе является аутсорсинг. Учитывая положения общего концепта науки государственное управление, считаем, что аутсорсинг представляет собой действенный организационно-экономический государственно- управленческий инструментарий в сфере рисков возникновения чрезвычайных ситуаций. Среди преимуществ применения аутсорсинга предложено выделять следующие: перераспределение риска, использование внебюджетных фондов, перенос экономической ответственности и т. д.

Ключевые слова: государственное управление, организационно-экономические инструменты, контрактирование, аутсорсинг, механизм, подсистемы, риск, ЧС.

THE IMPLEMENTATION OF THE CONTRACTING MECHANISM IN THE SYSTEM OF PUBLIC EMERGENCY RISK MANAGEMENT

The scientific principles concerning the advantages of contracting in the system of state management of the risk of an emergency condition appearing are analyzed in the article. It was determined that outsourcing is a promising type of contracting in this system. Considering the provisions of the general concept of the state administration science, outsourcing was defined as an effective organizational and economic tool of the state's management of risks of emergency onset. It was determined to allocate among them the following instruments: risk redistribution, use of extra-budgetary funds, transfer of economic responsibility, etc.

Key words: public administration, organizational and economic instruments, contracting, outsourcing, mechanism, subsystems, risk, emergency, security.